

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. || Lv dovici || De Ponte Vallis-|| Oletani, È Societate ||
Jesv Theologi.|| De || Christiani hominis || Perfectione In
Qvo-|| libet eius Vitæ genere.|| Tomi Qvatvor.||**

Quorum argumenta ex S. Rvth Historia præcipué desumpta

Puente, Luis de la

Coloniæ Agrippinæ, 1625

Cap. IV. Ratio gubernandi Familiam; cum famulis agendi & eisdem de
temporalibus rebus necessarijs prospiciendi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39637

CAPVT IV.

RATIO GVBERNANDI FAMILIAM; CVM FAMULIS AGENDI, & EISDEM DE TEMPORALIBUS REBUS NECESSARIIS PROSPICIENDI.

VEMADMODVM omnis seruorum perfectio in obediendo Dominis, vt iam diximus, sita est: ita Dominorum perfectio consistit in præcipiendo; seruisque, & omnibus familiarum membris debita ratione regendis, idque ex prudentiæ, ac præsertim illius, quam *æconomicam* dicunt, præscripto: cuius est benè ac ritè familiam regere, quæ quamuis ab alijs discrepet, quas *politice* ac *regnatiuam* nuncupant, quarum est ciuitates ac regna ritè administrare: in multis tamè inter se conueniunt. Ex ijs verò, quæ in tractatu sequenti de Regum ac Reip. Rectorum perfectione dicturi sumus, ampliùs intelligemus, quæ ad priuatos quosque Dominos circa propriæ domus administrationem spectant: cum teste S. Chryf. ciuitas quædam sit vniuscuiusque domus, & princeps sit quisque domus suæ. Ad hæc, quæcunque Rex in regno; præfectus in vrbe; in Rep. Iudex exequitur: hæc & patrè familias domi (præsertim si ipsa numerosa sit, & varij in eadem famulorum sint ordines, malorum alij, alij minorum) suo modo facere debere certissimū est. Sed præter hoc multa ad ipsam, eiusque gubernationis rationem propriam spectant: quæ tamen & ad Reges: & Dynastas, & omnes in genere præfectos ac Iudices tū Ecclesiasticos, tū sæculares referri queant, iuxta præclarū illud D. Bernardi ad Eugenium Papam consiliū: *In palatio* (inquit) *Papæ domi te patrè familias exhibe.* Hoc planè modo rex, & alij principes regiam ac principis dignitatē in publico exercent, statusque sui auctoritatem & magnificentiam tueantur: at cum versantur domi propriæ, affabiles se & benignos exhibeant, instarque patris familias, eiusdem directioni sedulo intendant. In quo patres omnes familias ac dominos hanc perfectionis regulam, quam Apostolus, enarratis famulorum erga suos dominos obligationibus, refert, seruare par est. Dominos enim, de modo quo erga suos se gerere oporteat, sic statim alloquitur: *Et vos Domini eadem facite illis, remittentes minus scientes, quia & illorum, & vester Dominus est in cælis, & personarum acceptio non est apud eum.* Quid est, inquit S. Chrysostronus, aliud *eadem facite illis*: nisi vt vobis illi seruiunt, ita & vos illis seruite? si enim omnes obligationes adimpleatis, quas Christiana lex Christianis & perfectis Dominis præcipit: multa haud dubiè occurrēt, in quibus seruis vestris obsequimini; & pro ipsius laboratis, vt ipsi alias pro vobis. Quocirca dominorum non est, simpliciter

impe-

Hom. 22. in
Epi. ad Eph.

Lib. 4. de
consid. pro-
pe sineas.

Ephes. 6. 5. in
v. 9.

b Eph. 6. 9.
vbi supra.

imperare ac iubere; sed ita, vt Deo obedire, & obsequi videantur. Si enim serui Dominis, vt Deo, cuius locum tenent, parere debent; & quia idem ipse Deus vult vt illis obediant, ac seruiant: æquissimum videtur, vt Domini in Dei nomine seruis præcipiant, & regant ea omnino forma, qua Deus vult, eos præcipere, partesque suas agere. Cum igitur Deus, quamuis supremus omnium Dominus, non tyranni sed patris instar regat: seruis suis cum amore paterno, mansuetè, benigne, prudenter & clementer imperat; & semper, quæ bona sunt, nunquam autem mala; & vniuseuiusque capacitati & viribus accommodata, nunquam verò supra illas iniungit. opportunè & illorum imbecillitatis misertus de necessarijs omnibus abundè illis proficit illorum defectus ex charitate corrigit, & ad tempus sustinet, & indulgenter illorum infirmitatibus conuiuet. Hæc aliaque similia Deus cum seruis suis agit, suo Dominos exemplo inuitans, vt quemadmodum suo ipse, ita illi vicissim suo fungantur officio. Quare cum illi, obedite sibi seruos velint, vti ipse præcepit Deus, idcirco eo etiam imperent modo, quem Deus præscribit: atque vt Deus vnà cum Domini officio Spiritum etiam paternum induit: ita quoque illi erga seruos se & dominos, & patres exhibeant, vt vicissim serui velut filii etiam illis obsequantur.

§. I. *Nihil aut legi diuina, aut rationi contrarium seruis esse imperandum.*

IDIPSVM idem Apostolus alio in loco latius deducit, dicens, quod iam diximus: a Domini, quod iustum est & æquum, seruis prestare, scientes, quod & vos Dominum habetis in celo. quasi dixerit: attendite, ne quid iniquum vnquã, aut legi Dei, rationique aduersarium seruis imperetis, sed æqua diuinæque voluntati vsquequaque respondentia: quin nec omnia, quæ licita sunt, illis iniungenda: sed moderate, & ea tantum, quæ illorum conditioni consentanea sunt; quæque iuxta eam commodè exequi poterunt: non graui eos labore exercendo, aut opprimendo: ne defatigati, deficiant. Ad hæc & iustæ illorum expostulationes exaudiendæ; & labor relaxandus, cum opprimuntur, & quietem aliquam sibi dari petunt. Nolite Pharaonem æmulari, graui tyrannidis iugo Hebræos operi lateritio insudantes opprimentem; tam durum enim pensum imponere, vt ferendo non essent; Nam rotidem ab iisdem lateres fieri volebat, cum stipulas colligere ipsi cogerentur quot ante, cum b palea ab operum præfectis darentur: & quãuis impares se oneri dicerent, & laborè detrectarèt: surda aure omnia excipiebat, nec de labore quidquam diminuebat. Iob potius sequamini, qui quamuis ea auctoritate foret, omnes vt illo præsentem, obtumescerent: hoc tamen de sciplo testatus est: c. si contempsi subire iudicium cum seruo meo, & ancilla mea: cum disceptarent aduersum me, quid enim faciam, cum surrexerit ad iudicandum Deus: & cum qua

Dominus imperando obediunt Deo & seruiunt subditis.

Deus pater esse maius quam Dominus. Idem faciant Domini. Tract. 4. c. 7. hoc latius habetur.

a Col. 4. 1.

Licita & moderata iniungenda.

Audiendi subditi.

b Exod. 5. 7.

8.

c Iob. 31. 13.

Lib. 22. mor.
c. 10.

Domini ex-
tremum re-
cogitent iu-
dicium.
d. 1er. 34. 13.

Ex S. Greg.

Vbi supra.

Domini na-
tura pares
seruis.

c. Macl. 4. 10

serui: quid respondebo illi: nunquid non in utero fecit me, qui & illum operatus est; & formauit me in vulua vnus? Duplicem hic (vt bene S. Gregorius ponderat) rationem ponit, qua veluti fræno quodam retinebatur, ne in seruos durius animaduerteret: oculos enim in *Deum*, supremum omnium Dominum conijciens; cogitabat primùm quid ille in vitæ extremo cum omnibus facturus esset; & quid deinde in eiusdem exordio fecerit. Quod verò ratio prior validior ac efficacior videretur, primo propterea loco illam posuit: Deum scilicet omnes sine vlla personarum acceptione iudicaturum. Quare si seruo iniuriam herus irrogarit; quid faciet, cum ab illo rationem exacturus est Deus? quid respondebit, illata iniuriæ rationem petenti? dicit forsitan, seruum illum suum fuisse. Sed ratio illa omnino reiicietur: tum quòd lex Dei illum tuebatur: tum quòd, cum & ipse seruus Dei esset, legem & iussa illius seruare debuit. Ad eò enim strictè Deus leges de seruis conditas voluit seruari, vt per Ieremiam Prophetam acerbissimas intentarit minas: *gladii, pestis & famis, ac seruitutis*, ijs qui easdem infringere ausi fuerunt. Hoc porrò fræno Domini & superiores Prælati se ipsos continere debent ne, qua pollent, imperandi potentia eos in præcipitium abripiat. Et, si coniectis in subditos, quos imperio premunt, oculis, insolescere contingat: eisdem in iudicem, cuius tribunali subiecti & ipsi sunt eleuatis, se humiliabunt; neque cum seruis æqua postulantes, in iudicium descendere dedignabuntur; sed boni æquique iudicis ipsi partes obibunt: Deus enim iniquos & duros iudicaturus ac puniturus dominos, cum illis in iudicium descendet; seruorum oppressorum partes & iustitiam tuebitur.

ALTERA, qua se ipsum velut fræno retinebat Iob, ratio hæc erat, quod idè Deus, creator esset Dominorū ac seruorū; qui *natura* quidem (vt S. Gregorius ait) ortuq; sunt pares, licet occulta Dei dispositione vnus altero conditione sit maior aut minor. at, qui sanctimonix student, quò se intra humilitatis terminos contineant, & superbiæ tumorē reprimant, oculos suos à sua prælatione ac præeminentia auertunt; & inæqualitatem illam naturæque paritatem eisdem conijciunt, *nec præesse gaudet hominibus, sed prodesse*: primùm sibi, deinde alijs: atque ita regunt & imperant, vt & humilitatem conferuent, & auctoritatem tueantur: *exterius*, vt Domini imperent, *interius* verò, vt æquales, humilitatem seruent: legem Dei præ oculis assidue habentes, quæ ad omnes in genere homines extenditur, & neminem nõ obligat: ne forsan à Malachia Propheta audiant: *e nunquid non pater vnus omnium nostrum: nunquid non Deus vnus creauit nos? quare ergo despicit vnusquisque nostrum fratrem suum, violans pactū patrum nostrorum?* Cū igitur superiores & subditi secundū naturā, fidē, & gratiæ statū fratres sint & æquales, eundē Patrē & creatorē habentes Deū; & cū ad idem legis pactum seruandū obligati

sint:

linc: rationi minime consentaneum est, ab altero alterum despici; atque vt seruus herum contemnere non debet; neque Dei legē infringere, quantum ad fidelitatem, & constans obsequium: ita nec seruum dominus; nec in Dei legem, quoad iustitiam & vigilantiam, quam Deus ab eo exigit, impingere: dicit enim: *fme: sunt serui*. Ego illos creauī, redemi, & è peccati seruitute eduxi. Quamobrem leges, quas de iisdem decreui, exactissime seruari volo.

§. II. *Saluti corporis & anime subditorum esse consulendum*

AB HIS cōfundamentis ad particularia, quæ ad familiarum gubernationem spectant, & dominis omnibus necessaria sunt descendamus: ne forsan in infidelitatem illam labantur, de qua Apostolus ait: *a si quis suorum curam non habet, & maxime domesticorum fidem negauit, & est infideli deterior*. Quibus verbis duo subditorum genera Apostolus proponit, quos Domini habent; primos vniuersali nomine *suos* nuncupat, quod nonnullis illorum officijs occupentur, vti vasalli, cēfiti, & mercenarij diurni: alij *domestici* dicuntur, quod in domibus suis, vt plurimum agant & familie pars quedam sint. Horum charissimi & intimi sunt filij, & omnes sanguine ipsis coniuncti. Quicumque verò horum omnium curam non habet, ac præsertim posteriorum, fidem negat, si non verbis, saltem opere: cum negligentia sua testetur, fidem se non habere, quam diuina præscribit lex; quamque fides Christiana præcipit: in quo *infideli est deterior*: quod non modò, quæ lumen naturæ dicat; sed & quæ fides Christiana, maiorem seruorum curam gerere præcipiens, quam Gentiles gerant, conculcet. Ne verò huius infidelitatis reus constituatur, allaboret, (inquit Sanctus Chrysostomus) vt quidquid illis tum ad corpus tum ad *animam* necessarium est, prouideat: parum quippe profuerit de iis, quæ corporis sunt, prospexisse; si, quæ ad animam spectant, & maioris momenti sunt, negligantur: nec suffecerit etiam animæ cura; si non & corpori consulatur. Opus igitur est: vt seruis tuis in primis de omnibus quæ corpori sunt necessaria prospicias, prout leges æquitatis & iustitiæ postulant; tam de mercede & stipendiò, ordinariaque vestis, & mensæ prouisione, quam de apta habitatione pro eius personæ qualitate. Si enim suadente Ecclesiastico, *g seruum fidelem quasi fruem germanum trallare, & sicut animam tuam habere debes*: vide porrò quomodo tecum ipse agas: ac tantum de seruo tuo præstare; eumq; sicut te ipsum diligere debere intelliges. Nam etiam de illo hæc legis naturalis præcepta intelligenda sunt: *h Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne in aliquando alteri facias: & omnia quacūq; vultis, vt faciāt vobis homines: & vos facite illis*. Vide iā, quo te loco à domino, si seruus fores haberi velles. Cum ergo iam dominus sis, talem te erga ser-

uos

f. Leni. 25.
42. 55.

a. 1. Tim. 5. 8.

Subditi &
Domestici.

Ira D. Tho.
ibidem.

Ho 14. in 1.
Tim. 1.

1.
g Eccl. 33. 31.
Seruus fra-
ter & ani-
ma tua est.

h Job. 4. 16.
Matt. 7. 12

2.
Misericordia
pauperes. Iu-
sticia subdi-
tos com-
mendat.

k Isa. 58. 7.

Vbi supra.

D. Tho. 2. 2.
q. 32. art. 9.

3.
I Pr. 31. 15. 21
Bene pasceret
magnum
vestigal.

4.
m Deut. 24
14.
Tob. 4. 15.

n Iac. 5. 4.
Peccatum
in celum
clamans.
Ibid.

o Gen. 4. 10
p Gen. 18. 20
q Exod. 3. 9.
r Deut. 24.
14.

5.

uos ostende. Quod si misericordia lex, pauperum te curā habere iubet, panē frangere esurientibus, potum dare sitientibus, vestire nudos, agros inuiserte, peregrinos domo ac tecto suscipere: quanto magis iustitia, Christianae misericordiae tanquam suae sorori coniuncta, idem & seruis tuis praestare iubebit? Insinuat hoc Isaias Propheta dicens: *k frange esurienti panem tuum, & egenos vagosq; induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum; & carne tua ne despexeris: quo loco S. Chrysost. legit: & domesticos seruis tui ne despexeris.* Quamuis enim ad omnes pauperes misericordia ipsa extendatur; ad cognatos tamen & seruos eandem in primis referri par est, qui velut caro tua sunt: erga quos ita gerere te oportet, atque ad rem propriam.

AD HÆC: si sedulo illos tuis in rebus occupati, & gnauiter insudare velis, tuum vicissim est illis de vestibus, & omnibus ad laborem tolerandum necessarijs, prospicere. De cordata ac prudēte muliere Sapiens dixit: *l nocte eam surrexisset, & praedam dedisse domesticis suis, & cibaria ancillis: opusq; diuinū siue pensura praescripsisset, nec timere domus sua à frigoribus nivis: quia omnes domestici eius vestiti essent duplicibus, ne manum ab opera retraherent.* In quo si negligens fueris, & in seruos inhumanus, quid ab ipsis expectes aliud, quam maledictiæ spicula, & execrationes: clamabunt, deferent te namque in cælum, ac vindictam à Deo de inhumanitate tua deposcent. Et sane exaudientur; permittetque Deus, ut alij res tuas negligant, sicut tu curā tuorum non habes. Hoc olim Moyses populo suo proposuit: *m non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, sed eadem die reddes illi pretiū laboris sui ante occasum solis, quia pauper est: & ex ea sustentat animam suam, ne clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.* Et S. Iacobus Apostolus diuitibus mundi ob peccata enormia commissa minas intentans, hoc primo loco posuit, dicens: *n ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, qua fraudata est à vobis, clamat, & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introiuit.* Et sane Sacrae scripturae solenne est & vlitatum, peccatorum enormitatem per verbum clamoris legenti proponere; unde colligit D. Thomas, quatuor esse peccata in cælum clamantia: homicidium scilicet, eo modo, quo o sanguis Abelis innocenter effusus, vindictam clamore perhibetur; deinde infame Sodomia peccatum, p clamor enim Sodomorum venit ad Deum; iniqua etiam iustorum oppressio, qualis fuit Hebræorum, graui seruitutis iugo in Aegypto oppressorum: q clamor (inquit) filiorum Israel venit ad me. postremo r merces operariorum defraudata. Quod si hæc defraudatio na clamet, cogita ac perpende, quem editura sit clamorum merces & stipendius, quod misello seruo inique detinetur: quo tamen ad vitam tolerandam in primis indiget?

DENIQUE si dominorum mundanorum ac Christianorum discrimen delipi-

despicere volueris, propone tibi quæso *puerum illum Aegyptium*, in quem in mortis articulo iam constitutum milites Dauidis inciderunt, & misericordia moti, panem & aquam, ficus & vvas ei præbuere: quibus penitentibus ecquis esset, respondit *puer Aegyptius ego sum, seruus viri Amaleciti: dereliquit me autem Dominus meus, quia agrotare cepi nudius tertius*. Vnde colligere licet: Dominum hūc fuisse Amalecitam, infidelem, immitem, & crudelem tyrannum: dum seruum, quem sanum & integrum apud se tenuerat, iam ægotantem in medio deseruit itinere, omni ope auxilioque destitutum: quod fame moreretur, aut feris in cibum & escam cederet. Sed miseria eius & inopia, de Domini sui inhumanitate vindictam postulauit. nec frustra: nam Deus clamorem eius audiens; Dauidem excitauit, à quo auxilium & opem, vt iam diximus, accepit: qui ab illo mox ad immitem dominum deductus est: quem Dauid cum vniuersis penè copijs profligauit. Quotquot autem verorum ac *Christianorum* Dominorum volunt nomine gloriari, diligentem (*Dauidis* in morem) seruorum ægotorum, maleque habentiū, curam habent, eosque recreare omni ope conantur: memores, illos dum bene haberent, sedulos seruos egisse.

11. Reg. 30.
13.
Pena crudelis & premium benigui Domini.

CAPVT V.

RATIO; QVA DOMINI SPIRITVALE FAMILIA SVA BONUM PROCURARE, SINGULIS Q. BONA VITÆ EXEMPLO PRALUCERE DEBEANT.

RVDENTIVM & Christianorum Dominorum est curare inprimis, seriamque operam dare, vt seruos *virtutibus* insignes, & probos sibi comparent; proprii saltem commodi solatiijque intuitu, quod ab eiusmodi plurimis in rebus habere poterunt. Nam *primò*, si Deo fideles illi sint, dubitandum non est, quin & Dominis in ijs rebus quæ ipsorum curæ committentur, fideles & sinceri sint futuri: quas Deus & conseruabit & augebit, sicut fecit cum Laban, quem Deus interea, dum *Iacob* seruiret, plurimum locupletauit: sic enim *fallusest ipse a experimento* (inquit) *didici: quia benedixerit mihi Deus propter te*, & cum *Putiphar* in Aegypto: *b cui Dominus benedixit propter Ioseph* cuius etiam fidelitas honorem & nomen, quod vxor illius pessundare & penitus calcare voluerat, integrum inuiolatūque conseruauit. Apostolus quoque *Philemoni* scribens, eumque ex animo obtestans, vt e *Onesimum* seruum suum fugitiuum reciperet, & in gratiam admitteret, spondit illum

I.

Deo fideles
sint Domini
vtilis,

a Gen 30.27
b Gen 39.5.

c Philem.
Vers. 11.

Tom. 2.

Hh

iam